

- заміну одного захисника іншим;
- виконання необхідних слідчих дій: допиту свідків, проведення очної ставки, експертизи;
- витребування і приєднання до справи доказів;
- зміну кваліфікації злочину;
- закриття кримінальної справи;
- направлення справи на додаткове розслідування, коли справа знаходиться вже у суді;
- колегіальний розгляд судом справи про злочин, за який законом передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк більше десяти років;
- ознайомлюватися після закінчення досудового слідства або дізнання, але перед складанням обвинувального висновку з усіма матеріалами справи;
- подавати письмові зауваження щодо неправильності або неповноти протоколу судового засідання;
- мати побачення з родичами чи іншими особами у випадку перебування під вартою;
- вимагати зупинення провадження у разі тяжкого захворювання;
- задавати питання іншим учасникам кримінального процесу під час судового розгляду;
- брати участь у судових дебатах і робити останню репліку;
- звертатися до суду з останнім словом без обмежень у часі;
- негайно бути звільненим з-під варти в залі судового засідання у випадку виправдання, звільнення від відбуття покарання або засудження його до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі;
- подавати скарги на рішення, дії чи бездіяльність органів, які здійснюють оперативно-розшукові дії, органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду;
- відшкодування шкоди, завданої внаслідок незаконних засудження, притягнення як обвинуваченого, застосування заповіжного заходу.

Перелік цих прав не є вичерпним.

КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ

Портал Судова влада України
Державна судова адміністрація
України

www.court.gov.ua

Генеральна прокуратура
України

www.gp.gov.ua

Міністерство внутрішніх справ
України

www.mvs.gov.ua

Верховний суд України

www.scourt.gov.ua

Законодавство України

www.rada.gov.ua

Єдиний державний реєстр
судових рішень

www.reyestr.court.gov.ua

Проект USAID «Україна:

верховенство права»

www.ukrainerol.org.ua

Пам'ятайте, перед вчиненням будь-яких значущих юридичних дій варто отримати консультацію юриста.

Брошури, буклети та відеоролики про судову систему України підготовлені та видані за підтримки Проекту USAID «Україна: верховенство права» у співпраці з Радою суддів України та Державною судовою адміністрацією України.

“*Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Ніхто не зобов’язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину...*”
(ст. 62 Конституції України)

Зауважте, що відмова підозрюваного, обвинуваченого, підсудного давати показання не може бути доказом вини особи у вчиненні злочину. Підозрюваний, обвинувачений, підсудний, на відміну від свідка, не несуть кримінальної відповідальності за відмову від давання показань, а також за неправдиві показання.

ЧОМУ УЧАСТЬ ЗАХИСНИКА У КРИМІНАЛЬНІЙ СПРАВІ Є ВАЖЛИВОЮ?

Запрошення захисника до участі у кримінальній справі є головним фактором зменшення випадків маніпуляцій і зловживань представників органів слідства, прокуратури і навіть суду.

Важливість залучення захисника збільшується у випадку, коли особу взято під варту і вона обмежена у можливостях збирати необхідні докази. У таких ситуаціях захисник може ефективно представляти інтереси свого підзахисного перед органами влади.

Суттєвою гарантією захисту осіб є право на побачення із захисником до першого допиту (ст. 43, 43-1 Кримінально-процесуального кодексу України). Якщо дізнавач або слідчий порушили цю вимогу і, за наявності заяви про необхідність побачення із захисником, допитали його без участі захисника, то при судовому розгляді отримані внаслідок такого допиту показання повинні визнаватися недопустимим доказом.

Захисник має право бути присутнім не лише на допитах свого підзахисного, а й при виконанні інших слідчих дій.

ЯКІ ПРАВА МАЄ ОСОБА ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ, ПОВ’ЯЗАНОВОГО ІЗ ПОЗБАВЛЕННЯМ ВОЛІ?

Рішення про взяття під варту особи ухвалює лише суд. Орган дізнання, слідчий чи прокурор зобов’язані надавати докази і довести перед судом обґрунтованість своїх підозр щодо можливості особи продовжувати протиправну поведінку, ухилятися від слідства або впливати на нього у разі його залишення на свободі.

Спростовувати ці докази можна характеристикою з місця роботи, показаннями співробітників, сусідів і членів сім’ї про попередню добросовісну поведінку тощо. Одночасно можна просити застосувати інший запобіжний захід (підписку про невиїзд, особисту поруку, поруку громадської організації або трудового колективу, заставу).

НА ЯКИЙ СТРОК МОЖЕ БУТИ ЗАТРИМАНО ОСОБУ БЕЗ РІШЕННЯ СУДУ?

Затримання особи за підозрою у вчиненні злочину не може тривати більш ніж 72 години без рішення суду. Адміністративне затримання може тривати не більше 3-х годин, за винятком окремих випадків (ст. 263 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

“*Особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім’ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом. Підозрюваний, обвинувачений чи підсудний має право на захист...*”

(ст. 63 Конституції України)

ЯКІ СТРОКИ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ?

Тримання під вартою під час досудового слідства не може тривати більше 2-ох місяців. Особа може вимагати прийняття рішення судом про тримання під вартою протягом короткого строку.

Призначений судом строк поступово може бути продовжено судом для закінчення слідства до 4-ох, 9-ти чи 18-ти місяців. Після закінчення 18-місячного тримання під вартою, якщо справу не передано до суду, особа підлягає безумовному звільненню.

ПІДОЗРЮВАНИЙ, ОБВИНУВАЧЕНИЙ, ПІДСУДНИЙ МАЮТЬ ПРАВО:

- знати, у чому вони підозрюються або обвинувачуються;
- мати захисника та побачення з ним до першого допиту і після нього;
- відмовитися давати показання і відповідати на запитання;
- користуватися рідною мовою під час давання показань, заявленні клопотань, ознайомлення з усіма матеріалами справи, виступу у суді;
- користуватися послугами перекладача;
- отримувати слідчі і судові документи у перекладі рідною мовою або іншою мовою, якою вони володіють;
- заявляти відводи;
- подавати докази, брати участь у дослідженні та доведенні їх переконливості перед судом;
- висловлювати свою думку щодо клопотань інших учасників процесу;

подавати клопотання про:

- вжиття заходів безпеки або на їх скасування;

УВАГА! За наявності реальної загрози життю, здоров’ю, житлу чи майну підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, членів їх сімей та близьких родичів до них можуть бути застосовані заходи безпеки.

(ст. 52-1 Кримінально-процесуального кодексу України).